

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze diplomové práce

Příjmy státního rozpočtu ČR – jejich struktura a vývoj

Bc. Kateřina Hermachová

vedoucí práce: Ing. Pavlína Hálová, Ph.D.

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Předmětem diplomové práce je analýza příjmů státního rozpočtu České republiky v období let 2000 až 2013. Práce je rozdělena do dvou hlavních částí, teoretické a praktické. V teoretické části jsou obsaženy obecné informace týkající se státního rozpočtu, rozpočtové soustavy, rozpočtových zásad a procesu. Podrobněji jsou charakterizovány jednotlivé druhy příjmů. V praktické části je nejprve zkoumán vývoj souhrnných příjmů státního rozpočtu v letech 2000 až 2013. Zjištěným výsledkem je růst příjmů v průměru o 39 mld. Kč/rok, nicméně jsou bohužel v celém období nižší než výdaje. Největší meziroční pokles příjmů a rovněž nejvyšší deficit rozpočtu byl v roce 2009, kdy nastala celosvětová hospodářská krize. Vysoký deficit způsobily chybějící peněžní prostředky u daní z příjmů. Dále je v praktické části práce posouzena závislost příjmů na míře nezaměstnanosti, hrubém domácím produktu, na sazbách daně z přidané hodnoty a na počtu ekonomicky aktivních obyvatel. Výsledkem je významná závislost příjmů na hrubém domácím produktu. Nakonec je vlastními výpočty odhadnuto, že v letech 2014 až 2017 budou příjmy státního rozpočtu téměř konstantní a budou dosahovat částky kolem 1 110 mld. Kč ročně.

Klíčová slova: státní rozpočet, příjmy a výdaje státního rozpočtu, daňové a nedaňové příjmy, spotřební daně, daně z příjmu, daň z přidané hodnoty, cla, nezaměstnanost.

Cíl práce

Cílem práce je analýza struktury a vývoje příjmů státního rozpočtu České republiky ve střednědobém horizontu. Analýza je zaměřena na období let 2000 až 2013 a má za účel na základě zjištěných skutečností o minulém a současném vývoji hodnot příjmů státního rozpočtu odhadnout budoucí vývoj.

Metodika

Diplomová práce se skládá ze dvou hlavních kapitol, teoretické a praktické. V praktické části jsou postupně za sebou analyzovány příjmy celkové, daňové, nedaňové, kapitálové a přijaté dotace. Největší část práce je věnována daňovým příjmům, které jsou analyzovány jak v celkovém objemu, tak i na jednotlivé položky těchto příjmů. V každé kapitole jsou uvedeny grafy vývoje a meziroční změny, které udávají tempo růstu hodnot. Kapitola

celkových a daňových příjmů rovněž zahrnuje závislost těchto příjmů na míře nezaměstnanosti, hrubém domácím produktu, sazbách daně z přidané hodnoty a na počtu ekonomicky aktivních obyvatel. Rovněž tyto dvě kapitoly zahrnují vlastní odhady vývoje hodnot v letech 2014 až 2017.

Základním metodickým východiskem pro zpracování teoretické části diplomové práce je odborná literatura a zákony související s tématem státního rozpočtu. Metodickým východiskem pro zpracování praktické části jsou zejména státní závěrečné účty Ministerstva financí a statistické ročenky Českého statistického úřadu za příslušné roky. Jednotlivé meziroční změny hodnot jsou vyjádřeny pomocí ukazatele absolutní charakteristiky první diference a řetězových indexů. Pro zjištění závislostí a předpovědi vývoje hodnot je použita ekonometrická analýza, a to zejména lineární jednorovnicové modely. Výsledky ekonometrické analýzy jsou zjištěny v programu Gretl.

Výsledky

Příjmy státního rozpočtu České republiky stále rostou (v průměru o 39,2 mld. Kč/rok), což souvisí s růstem ekonomiky, bohužel jsou ale stále nižší než výdaje. I přes realizované reformy se vládě České republiky nedaří příjmy a výdaje vyrovnávat. Tento výsledek každoročně způsobuje deficit státního rozpočtu, který byl nejvyšší v roce 2009, kdy dosahoval částky až 192 mld. Kč. Tato situace byla způsobena celosvětovou hospodářskou krizí, která v tomto roce nastala a zejména pak chybějícími peněžními prostředky u daní z příjmů, kdy v rozpočtu chybělo 160 mld. Kč. Rovněž stále narůstá státní dluh, který byl v roce 2013 ve výši 1,68 bilionu korun, kdy na každého Čecha připadal dluh 160 tis. Kč.

Největší podíl na příjmech státního rozpočtu mají příjmy daňové, které tvoří téměř 90 % všech příjmů. Od roku 2009 zůstávají daňové příjmy konstantní. Až 41 % daňových příjmů představuje pojistné na sociální zabezpečení, které je z 85 % tvořeno pojistným na důchodové pojištění. Ze sociálního zabezpečení poskytuje stát občanům zejména dávky důchodového a nemocenského pojištění.

Z provedené analýzy determinantů ovlivňující příjmy státního rozpočtu vyplynulo, že příjmy nejvíce ovlivňuje růst hrubého domácího produktu. Zajímavým výsledkem této analýzy je, že základní sazba daně z přidané hodnoty ovlivňuje příjmy pozitivně, ale sazba snížená negativně. To znamená, že pokud se bude zvyšovat sazba základní, příjmy porostou, ale když se bude zvyšovat sazba snížená, příjmy klesnou. Lze proto vládě České

republiky doporučit, že pokud chce zvyšovat sazby DPH tak, aby rostly příjmy státního rozpočtu, měla by se zaměřit na zvýšení sazby základní a sazbu sníženou by měla naopak snížit. Jelikož ale DPH nepředstavuje největší část příjmů, bylo by vhodnější zaměřit se spíše na sociální zabezpečení. Vlastním odhadem bylo zjištěno, že od roku 2014 do roku 2017 budou příjmy dosahovat částky kolem 1 110 miliard korun za rok a daňové příjmy budou činit kolem 930 miliard korun. Odhadem tedy je, že příjmy budou konstantní.

Od roku 2009 se vládě opět daří příjmy státního rozpočtu zvyšovat. Aby i nadále docházelo ke zvyšování příjmů, je nutné nejen zvýšit jednotlivé druhy příjmů, ale také seškrtnat výdaje. I přesto, že větší problémy převládají na výdajové straně rozpočtu, měla by se případná fiskální reforma zaměřit na zvyšování daňových příjmů, protože právě ty představují největší objem peněžních prostředků plynoucí do státního rozpočtu. Jelikož je největší položkou daňových příjmů pojistné na sociální zabezpečení, zejména tedy pojistné na důchodové pojištění, bylo by vhodné zaměřit se právě na tuto oblast. Obyvatelé České republiky stále kladou větší nároky na výdaje státu právě v oblasti sociálního zabezpečení. Proto je třeba příjmy v této oblasti zvýšit, aby byly potřeby občanů uspokojeny. Zvyšování příjmů v oblasti sociálního zabezpečení ale není vůbec jednoduché. V souvislosti se změnou sazeb pojistného je třeba změnit zákony a legislativní proces je zdlouhavý. Na jednu stranu se politici snaží vyrovnat a stabilizovat státní rozpočet, ale na stranu druhou nechtějí přijít o své voliče. Vždy se totiž jedná o zvyšování sazeb daní. Většina obyvatel si nepřeje, aby sazby daní rostly, to ale deficit státního rozpočtu nesníží. Je proto nezbytné zvolit takové sazby daní, aby nedocházelo k daňovým únikům v souvislosti s tzv. šedou ekonomikou. Jelikož dotace od Evropské Unie představují pouze 8 % příjmů, bylo by proto také pro státní rozpočet České republiky přínosné, kdyby vláda více využívala dotací a transferů.

Dlouhodobým cílem vlády by mělo být vyrovnané hospodaření, což je nejlepší způsob stabilního ekonomického prostředí. Pokud vláda schválí nějakou fiskální reformu, je zapotřebí, aby se s ní ztotožnila i široká veřejnost. Reforma musí mít dlouhodobý charakter, jedině tak může dojít k dlouhodobému úspěchu a hospodářské i ekonomické stabilitě. Měla by proto pokračovat snaha vlády o zvýšení příjmů státního rozpočtu, a to zejména v dlouhodobém horizontu. Závěrem lze říci, že čím dříve bude konečné řešení

daňových příjmů (zejména sociálního zabezpečení) přijato, tím dříve se může Česká republika vrátit do hospodářské a ekonomické rovnováhy.

Seznam vybraných použitých zdrojů

ČERVENKA, Miroslav. *Soustava veřejných rozpočtů*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 208 s. ISBN 978-80-87212-11-0.

HAMERNÍKOVÁ, Bojka, MAATYOVÁ, Alena. *Veřejné finance*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2007. 364 s. ISBN 978-80-7357-301-0.

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 3. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. 263 s. ISBN 80-86395-84-7.

LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007. 151 s. ISBN 978-80-7204-405-5.

NAHODIL, František a kol. *Veřejné finance v České republice*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 359 s. ISBN 978-80-7380-162-5.

PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance*. 3. přepr. vyd. Praha: ASPI, 2005. 527 s. ISBN 80-7357-049-1.

PEKOVÁ, Jitka, PILNÝ, Jaroslav, JETMAR, Marek. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3. přepr. vyd. Praha: ASPI, 2008. 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.

ŽEHROVÁ, J. *Finance*. Praha: ČZU v Praze, 2010. 213 s. ISBN 978-80-213-2124-3.

Česko. *Zákon č. 586/1992 Sb., ze dne 20. listopadu 1992, o daních z příjmů* [online]. Dostupný z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/dprij/>>.

Česko. *Zákon č. 235/2004 Sb., ze dne 1. dubna 2004, o dani z přidané hodnoty* [online]. Dostupný z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/dph/>>.

Česko. *Zákon č. 589/1992 Sb., ze dne 20. listopadu 1992, o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti* [online]. Dostupný z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/socialni-zabezeceni-pojistne/>>.

Ministerstvo financí České republiky [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.mfcr.cz/>>.

Český statistický úřad [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/>>.